

Sivilombudet
Forebyggingsenheten
Postboks 3 Sentrum
0101 OSLO

U.off § 13

Deres ref:

Vår ref:

Dato:
19.03.2025

**TILBAKEMELDING OM OPPFØLGINGEN AV DE FUNN OG ANBEFALINGER
ETTER SIVILOMBUDETS RAPPORT AV 11.12.2024.**

Viser til besøksrapport nr. 83 med anbefalinger fra Sivilombudets forebyggingsenhet etter besøk til Ålesund fengsel i perioden 03-05. september 2024. Ålesund fengsel har gjennomgått rapporten, og gir med dette tilbakemelding på ombudets anbefalinger med kommentarer og redegjørelse for hvordan disse er eller vil bli fulgt opp. Anbefalinger som kun gjelder Ålesund kommune v/helseavdelingen kommenteres ikke i vår tilbakemelding.

1. Fengselet bør sikre at helsetjenestene får egnede lokaler og nok plass, slik at de kan ivareta de innsattes helsebehov på en god måte.

På grunn av bygningsmessige forhold så er alt areal utnyttet ved fengselet, og det vil derfor ikke være mulig å gjøre ytterligere bygningsmessige tiltak. Bygningsmassen er fra 1864 og dette medfører at bygningen er vernet og det ikke er mulig å utvide fengselet bygningsmessig.

Tiltak:

- Felles bruk av egnede areal i fengselet.
- Helse og spesialisthelsetjenesten er tilstede på forskjellige tidspunkt for å utnytte lokalene.
- Det er avsatt rettede midler til å utrede nytt Ålesund fengsel.

2. Kommunen, fengselet og sykehuset bør styrke samarbeidet mellom tjenestene. Det bør blant annet gjennomføres regelmessige møter mellom fengselet og de som er til stede i fengselet fra helsetjenestene.

Kriminalomsorgen region Vest

Postadresse:
Dokumentsenter
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøksadresse:
Kipervikgt. 16

Telefon: 70 11 83 40
Telefaks: 70 11 83 50
Org.nr: 974736926

Saksbehandler:
Johansen Frode Mikael (Ålesund
fengsel)
E-post: postmottak-
8520@kriminalomsorg.no

Det er opprettet dialogmøter, som skal sikre at vi får faste møtepunkt hvor det gjennomgås viktig informasjon som bør være kjent mellom fengsel og helse. Disse vil bli avviklet en gang per uke.

Det er per i dag ukentlig møte med spesialisthelsetjenesten.

Tiltak:

- Deltagelse av helse på overlappingsmøter hver ukedag.
- Gjennomgang av innsatt liste sammen med sykepleier hver mandag morgen og tilbagemelding om eventuelle utfordringer knyttet til innsattes helse.
- Ukentlig møte med spesialisthelsetjenesten.
- Månedlig møte med fengselet og helse på ledermøte.
- Årlig treparts møte med helseaktørene (dette er i regi av Region Vest).

3. Fengselet bør sikre at alle innsatte kan være minst åtte timer utenfor cella hver dag.

Det er per i dag lagt til rette for at alle innsatte som takker ja til de tilbudene som vi har mulighet å tilby ved fengselet, har mulighet til å være ute åtte timer utenfor cellen.

Tiltak:

- Iverksettelse av ny turnus 31.03.25 som gir økt utlåsingstid i helg og redusert innlåsingstid.
- Bruke ressursteam bestående av miljøterapeut, helse og fengsel for å jobbe faglig og målrettet mot de innsatte som ikke takker ja til sysselsettingstilbud.
 - o Tilbud daglig om sysselsetting på lofstue med miljøterapeut.
 - o Lavterskeltilbud i verksdrift.
 - o Fordeling av ressurser hvor vi sikrer at vi kan gi tilbud også ned på individnivå, hvor vi bruker miljøterapeut til 1:1 oppfølging og setter inn andre ressurser for å kjøre aktivitet på lofstuen samtidig.

4. Fengselet bør så langt det er mulig sikre at alle innsatte har et dagtilbud i form av arbeid eller opplæring.

På grunn av bygningsmessige utfordringer vil vi ikke klare å gi alle dagtilbud i form av opplæring eller arbeid. Men alle innsatte vil få mulighet til å kunne delta i en eller annen form for aktivitet.

Vi har:

- 9 plasser i verksdrift (hel dag)
- 5 plasser på restaurant og matfag. Tirsdag til fredag (hel dag).
- 5 plasser på «gryteklubben» mandager. «Gryteklubben» er innføringskurs i matlaging. Matlaging og kostveiledning i henhold til føringer fra Helsedirektoratet.

- 5 plasser på skole (halv dag)
- 3 plasser ganggutter (hel dag)
- 2 vaskeri (hel dag)
- 13 plasser aktivitet på loftstue med miljøterapeut. Her er mulighet til å legge til rette for lavterskeltilbud (hel dag)

Det jobbes med å få på plass et lavterskel tilbud også i verksdriften som kan sørge for at innsatte som vil delta i en tilpasset hverdag. Det er gjort en avtale med ekstern CNC operatør som vil kunne gi innsatte kompetansebevis på CNC maskin. Det vil også bli tilbud om opplæring på industrisøm i regi av Borgund Vgs.

Tiltak:

- Lavterskeltilbud i verksdrift. Forventet oppstart vår 2025.
- Ansatt en miljøterapeut, begynte 3.september 2024.
- Ansatt 1 verksbetjent, begynte 18.08.24.
- Utrede mulighet for å øke utlåsningstid på flere innsatte utover de tillitsinnsatte.
- Fengselet vil kontinuerlig vurdere sysselsettingstilbudene fengselet tilbyr slik at disse imøtekommer de behov og forventninger innsatte har.
- Kartlegge bedre den enkelte innsattes behov for å kunne spisse tilbud om sysselsetting. Kontaktbetjent må involveres mer.

5. Fengselet bør sikre at de innsatte kan ha fortrolig kontakt med omverden.

Det er kjøpt inn håndholdte telefoner som gir innsatte mulighet til å kunne ha fortrolige samtaler med omverden fra egen celle. Dagens fastmonterte telefoner vil fortsatt være tilgjengelig for innsatte. Innsatte har også tilgang til videobesøk via nettbrett. Det er lagt opp til 1 time besøk per uke, med mulighet for utvidet kontakt med barn ved behov. Ved andre dokumenterte behov så kan innsatte innvilges ytterligere besøk. I tillegg har innsatte besøkstid på 1 time for fysiske besøk. Dette kan også utvides dersom det er dokumentert behov for dette, eller besøkende har lang reisevei.

Tiltak:

- De håndholdte telefonene er under utprøving opp imot rekkevidde, dekningsforhold og bygningsmessige utfordringer. Dette arbeidet forventes ferdig 01.05.2025
- Innsatte vil også få direkte tilgang til Kirkens SOS telefon innen 01.06.25.

6. Fengselet bør sikre at fengselsbetjentene har tid og mulighet til å følge opp alle innsatte.

Ansatte har utarbeidet en ny turnus hvor det er lagt opp til konkrete tider betjenter skal kunne følge opp sine kontaktinnsatte med tanke på kontaktbetjentarbeid og at ansatte vil ha utvidet tilstedeværelse under utlåsningstiden.

Tiltak:

- Utarbeidet nytt turnusforslag. Oppstart 31.03.25.
- Avsatt tid i turnus til kontaktbetjentarbeid.
- Bemanning økt med 1 tjenesteperson i helg for å øke tilstedeværelse og utlåsningstid.

- Turnus skal evalueres fortløpende for å sikre at dette blir ivaretatt.
- Nærmeste leder vil ha daglig gjennomgang av gjøremål med vaktlaget for å sikre kontinuitet i arbeidet.

7. Fengselet bør sikre at innsatte har tilgang til en luftegård med mulighet for fysisk aktivitet og ly for været.

Luftegården i Ålesund fengsel er svært liten og det er ikke mulighet for å utvide denne på grunn av fengselets beliggenhet og utvidningsmulighet. Som kjent så er Ålesund fengsel et vernet bygg som ikke tillater store endringer.

Tiltak:

- Utrede mulighet for skjerming for vær og vind i en del av luftegården. Statsbygg er kontaktet og vil gi en tilbakemelding innen utgangen av mars 2025.
- Utrede mulighet for grøntområde og aktivitet i luftegård. Dette arbeidet er oppstartet og er i en planleggingsfase. Forventes ferdig innen 01.09.2025.
- Se på muligheter for blomsterkasser og annen beplantning.
- Det er avsatt rettede midler til å utrede nytt Ålesund fengsel. Dette arbeidet forventes å ha oppstart i 2025.

8. Fengselet bør sikre at maten de innsatte blir tilbudt er i tråd med Helsedirektoratets kostråd.

Nylig oppstartet mat gruppe «Gryteklubben», med fokus på planlegging og mat laget fra grunn. Her er det varierte deltakere. Det jobbes med å få arrangert ernæringskurs enten gjennom skolen eller en av våre eksterne samarbeidspartnere. Vi vil videre sikre at innsatte som deltar i selvkostprogrammet får en økt forståelse for sunt kosthold ved at de må gjennomføre «Gryteklubben» før oppstart. Fengselet vil se på en eventuell økning av midlene innsatte får i forbindelse med selvkostprogrammet.

Arbeidet med kursinnhold for «Gryteklubben» er under utarbeidelse for å sikre at alle innsatte som har fått godkjent selvkost-program må delta på matgruppen Dette for å sikre at innsatte får opplæring og forståelse for kosthold og hygiene i henhold til helsedirektoratets anbefalinger.

Tiltak:

- Videre utarbeidelse av kurs mat-gruppe «Gryteklubben». Dette skal bli obligatorisk for alle som søker om selvkost.
- Oppdatere rutine for å kontrollere varer på selvkostlister før innsending til butikk. Dette for å sikre at den innsatte handler matvarer og ernæringsrik mat i henhold til kostholdsråd.
- Frukt er nå tilgjengelig. Dette blir levert ukentlig til fengselet og satt i fellesskapsområder.
- Økt ukentlig utdelt pålegg fra 5 til 6 enheter iverksatt.

9. Fengselet bør styrke sitt arbeid for å redusere risikoen for isolasjonsskader.

Det er et tett samarbeid mellom vaktlag, fengselshelsetjenesten, verksdrift og miljøterapeut for å sikre redusering av selvisolering. Det er et felles ansvar mellom

fengselet og fengselshelsetjenesten å hindre at innsatte ikke selv-isolerer seg. Sørge for at de som er isolert fra retten får et godt nok tilbud som reduserer faren for isolasjonsskader.

Tiltak:

- Aktiv involvering av miljøterapeut, helse, verksdrift og fengselsbetjenter i forebyggingsarbeid med selvisolering.
- Miljøterapeut gjennomfører daglige aktiviteter med innsatte og er med på å arrangere kurs og aktivitetsskvelder i tillegg.
- Sosiale fremstillinger. Både enkeltinnsatte og grupper. Dette vil bli prioritert fremover.
- Lavterskeltilbud i verksdriften. Også her ansatt en verksbetjent til.
- Økt utlåningstid (om ny turnus blir godkjent).
- Helse er med på overlappingsmøter (informasjonsflyt).
- Kompetanseheving av ansatte rundt temaet isolasjonsskader. Dette kan være gjennom involvering av DPS på personalmøter. Søke kunnskap hos frivillige organisasjoner som eksv. Wayback.

10. Fengselet, kommunen og sykehuset bør samarbeide om å iverksette helsefremmende tiltak for innsatte for å forebygge og redusere negative helsekonsekvenser som følger av forholdene i fengselet.

Det er gjennomført et felles trepartsmøte om forholdene og hva som bør gjøres videre for å fremme helsen til innsatte og som skal bidra til å redusere negative helsekonsekvenser. Dette arbeidet jobbes det med å forankre i trepartssamarbeidet som Ålesund fengsel har med den kommunale helsetjenesten og spesialisthelsetjenesten.

Tiltak:

- Faste møter mellom Ålesund fengsel og fengselshelsetjenesten på ledernivå, minimum 4 ganger per år.
- Ukentlig tilstedeværelse av DPS.
- Ukentlige møter med Ålesund behandlingssenter. Ved henvisninger fra fengselshelsetjenesten kommer ÅBH til fengselet for å gjennomføre utredninger. Det er også mulig for domfelte i permisjonsrutiner og få permisjon til behandling hos ÅBH. Fast møte/kontakt vil sikre god informasjonsflyt rundt den enkelte innsatte, og vil kunne gi raskere oppfølging samt justering hvor det er behov.

11. Kommunen bør sikre kartlegging og vurdering av helsebehov ved innkomst og senest innen 24 timer, også utenom helseavdelingens åpningstider.

Dette vil bli kommentert av Ålesund kommune. Ålesund fengsel har informert om viktigheten av dette og avventer løsninger fra kommunen. Dette var tema i trepartsmøte 04.02.25.

12. Fengselet bør iverksette tiltak for å sikre at alle vedtak om isolasjon treffes med hjemmel i lov, og med en konkret begrunnelse som viser at lovens vilkår er oppfylt. Det skal alltid fremgå hvorfor isolasjon er strengt nødvendig.

Tiltak:

- Ukentlig og månedlig internkontroll av vedtak om isolasjon og utelukkelse for å sikre at disse er i henhold til gjeldende lover, regler og rutiner.
- Opplæring i form av kursing av ansatte som fatter vedtak om isolasjon. Sørge for at de får tilstrekkelig med kompetanse for å kunne begrunne og evaluere godt nok, samt for å sikre at vilkårene og alternative tiltak for isolasjon/utelukkelse treffes med hjemmel i lov.
 - Alle som fatter vedtak skal gjennomføre E-læringskurset «Omvendt undervisning i disiplinærreaksjoner» på virksomhetsplattformen.
- Samarbeidsmøter mellom fengsel i samarbeidsstrukturen Møre og Romsdal for å sikre lik praksis rundt bruken av isolasjon og utelukkelse.
- Rutinegruppen vil utarbeide nye maler som sikrer at vedtakene inneholder all informasjon som skal svares ut. Arbeidet forventes ferdig i april 2025.
- Ålesund fengsel mangler pr d.d egen jurist. Det er iverksatt arbeid for å se på muligheten for å ansette felles jurist med Hustad fengsel. Dette vil kunne være med på å styrke kvaliteten på saksbehandling generelt.

13. Fengselet bør arbeide videre for å sikre at alle som er isolert får daglig oppfølging, og som minimum tilbud om to timer meningsfull menneskelig kontakt.

Fengselet har rutine på dokumentering av innsatte som er isolerte gjennom føring av ukeplan, logg og journaler. Det jobbes med en felles forståelse på hvordan vi kan bruke ressursene og kompetansen vi allerede har i fengselet.

Tiltak:

- Gjennomgå føringer av logg, ukeplan og journalføring på ukentlig og månedlig internkontroll.
- Kontrollere om innsatte har blitt tilbudt 2 timer menneskelig kontakt. Videre kontrollere at avvik er meldt inn dersom innsatte takker nei eller dersom dette ikke er gjennomført av ulike årsaker.
 - Ved avvik hvor innsatte takker nei, vil det bli gjennomført samtale med innsatte for å forsøke å kartlegge årsak.
 - Ved avvik hvor fengselet ikke har kunne tilby inntill 2 timer meningsfull menneskelig kontakt må dette avklares og det må settes inn tiltak for at dette ikke skjer igjen.
- Videre arbeid med informasjon rundt oppfølging, journalføring og avviksføring rundt isolasjon og utelukkelse.

14. Kommunen bør sikre daglig tilsyn og oppfølging av innsatte som er isolerte, og at dette dokumenteres i journalen.

Dette punktet vil bli svart ut av Ålesund kommune v/ fengselshelsetjenesten. Dette har også vært tema i møte trepartssamarbeidet februar 2025. Se pkt. 11.

15. Fengselet bør sikre at innsatte som har forhøyet risiko for selvmord og selvskading blir møtt med kunnskapsbaserte forebyggingstiltak, som økt menneskelig kontakt, omsorg og aktivisering.

Dersom fengselshelsetjenesten eller legevakt har vurdert at innsatte har forhøyet risiko for selvmord eller selvskading, følges den innsatte opp med samtaler, observasjon og oppfordring til deltagelse av aktivitet på det nivået som den innsatte klarer. Kontaktlogg vil bli opprettet for å sikre kontinuitet i oppfølgingen av den innsatte.

Tiltak:

- I første omgang vil fengselsførstebetjenter, fungerende fengselsførstebetjenter og miljøterapeut bli kurset i ViVat. Noen har allerede gjennomført dette. Det vurderes om samtlige betjenter bør få denne opplæringen.
- Ålesund fengsel har bedt fengselshelsetjenesten om å utarbeide egen rutine for oppfølging av innsatte med forhøyet risiko for selvmord/selvskading.
- Nytt møte planlegges med fengselshelsetjenesten for å sikre god kommunikasjon, samarbeid og tiltak rundt denne type innsatte.

16. Fengselet bør sikre at isolasjon ikke brukes som et virkemiddel for å forebygge eller håndtere selvskading, selvmordsforsøk eller selvmord.

Ålesund fengsel har hatt lav bruk av isolasjon i like tilfeller, slik det kommer frem av rapporten.

Tiltak:

- Lav terskel for fremstilling til legevakt for vurdering/samtale.
- Opplæring av ansatte i VIVAT.
- Tilby deltagelse i lavterskeltilbud på fengselet v/ verksdriften eventuelt med miljøterapeut.
- Økt tilstedeværelse og oppfølging med samtaler rundt den aktuelle innsatte.
- Samarbeid med fengselshelsetjenesten.

17. Kommunen bør sikre rutinemessig kartlegging og vurdering av selvskadings- og selvmordsrisiko ved innkomst og fortløpende ved behov, og sikre at dette dokumenteres i journalen

Dette punktet vil bli svart ut av Ålesund kommune v/ fengselshelsetjenesten.

Med hilsen

Frode M. Johansen
Fengselsleder

Elinda Erstad
Rådgiver

Kåre Sandnes
Seniorkonsulent

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.